

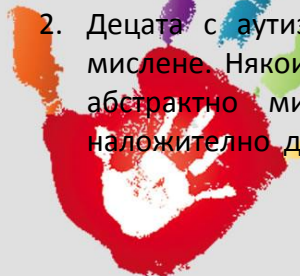
СЪВЕТИ КЪМ УЧИТЕЛИТЕ, КОИТО ОБУЧАВАТ ДЕЦА С АУТИЗЪМ

Сюзан Морено, Карол О'Нийл
MAAP Services, Inc. (More Able Autistic Persons)
P.O. Box 524
Crown Point, Indiana 46307

[*Специална педагогика*, бр. 2, 1999 (84-87)]

Обучението в училище на деца със сравнително лека степен на аутизъм представлява особено трудна и нестандартна задача за учителите. Настоящият материал представлява кратко методическо ръководство за работа с такива ученици. Последователно са изброени основните характеристики на аутизма и са дадени съответни практически съвети какъв подход да има учителят във всеки конкретен случай. Материалът е издание на More Able Autistic Persons Services, Inc. и е публикуван в Интернет на адрес: http://www.udel.edu/bkirby/asperger/moreno_tips_for_teaching.html

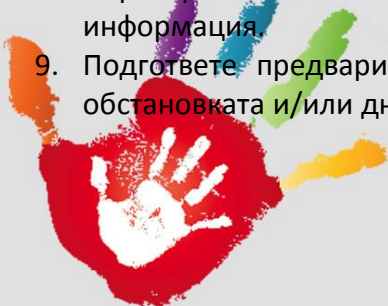
1. Децата с аутизъм трудно се организират, независимо от нивото на техния интелект и/или възраст. Дори пълният отличник с аутизъм, който притежава фотографиска памет, може да не бъде в състояние да си спомни да донесе в училище молив за писане или заданията за домашна работа. При такива случаи трябва да се дава помощ по възможно най-ограничен начин. Стратегиите за справяне с този проблем могат да включват действия, като: да се накара ученикът да залепи на корицата на тетрадката си рисунка на молив, да си води списък от домашните задания и др. Винаги поощрявайте ученика, когато си спомни нещо, което преди това е забравял. Никога не го мъмрете или не му „опявайте“, когато не успее да се справи. Да му четете лекции по въпроса не само НЯМА да помогне, но дори може да влоши нещата. Възможно е ученикът в този случай да започне да си мисли, че не може да запомни какво трябва да свърши или да донесе. Такива ученици имат като че ли най-разхвърляния или най-мръсния чин в цялото училище. Тези от тях с най-мръсните чинове трябва да се подпомагат при честото почистване на чина, за да могат лесно да си намират нещата. Просто запомнете, че по всяка вероятност ученикът не по свое желание е мърляв. Много по-възможно е той да не може да се справи с организационните си задачи без специални тренировки. Опитайте се да го приучите към подреденост, като използвате малки обособени стъпки.
2. Децата с аутизъм имат проблеми с абстрактното и концептуалното мислене. Някои от тях по всяка вероятност достигат известна степен на абстрактно мислене, но повечето не успяват никога. Когато е наложително да използвате абстрактни понятия, използвайте визуални

знаци за подсещане, като рисунки или написани думи, за да подсилите по този начин абстрактната идея. Избягвайте да задавате неясни въпроси, като „Защо направи това?“. Вместо това кажете: „Не ми харесва, че ти тръшна учебника си, когато ти казах, че е време за физкултура. Другия път сложи учебника внимателно и ми кажи, че си ядосан. Как иначе ще ми покажеш, че не искаш физкултура или че не искаш да спреш да четеш?“. Избягвайте да задавате дълги и отвлечени въпроси. Бъдете възможно най-конкретни при всичките си разговори с такива ученици.

3. Учестените необичайни действия или лошо поведение показват повишен стрес. Понякога този стрес е предизвикан от загуба на самоконтрол. В повечето случаи стресът може да се намали само когато ученикът се изведе от стресовата ситуация. В такива случаи трябва да се разработи специална програма за подпомагане на ученика да влиза и/или да остава в стресовата за него ситуация. Много удачни при това могат да бъдат „безопасно място“ или „безопасен човек“.
4. Не възприемайте лично лошото поведение. Детето с аутизъм не е манипулативен схематичен човек, който се опитва да ви усложни живота. То рядко, дори никога, не е манипулативно. Обикновено лошото поведение се дължи на опитите на тези деца да изживеят минали събития, които са конфузни, объркващи или плашещи за тях. Вследствие на тяхното разстройство децата с аутизъм са егоцентрични. Повечето от тях изключително трудно разчитат реакциите на другите.
5. Използвайте и обяснявайте речта буквално. Докато не узнаете възможностите на детето, избягвайте:
 - Идиоми (фразеологични словосъчетания), като „секна ми дъха“, „ще се гръмна“, „крайтъгълен камък“;
 - Двусмислици (повечето вицове са двусмислени);
 - Сарказъм – например, да кажете „Чудесно!“, когато детето е разляло бутилка кетчуп на масата;
 - Умалителни имена;
 - Псевдоними.
6. Запомнете, че тези деца не могат да използват различни изражения на лицето или други знаци на общуване. Повечето аутисти също трудно разбират изражението на лицето или езика на тялото.
7. Ако усетите, че ученикът не е усвоил урока, разделете го на по-малки порции или го представете по друг начин, например образно, устно или физически.
8. Избягвайте да го претоварвате с вербална информация. Бъдете ясни. Използвайте къси изречения, когато усетите, че ученикът не ви разбира добре. Въпреки, че той вероятно е чул задачата и е внимавал, може би не е разбрал вашата основна идея или не може да извлече важната информация.
9. Подгответе предварително ученика, когато ще се правят промени в обстановката и/или дневния режим, като събрания, идване на нов учител

или изменения в учебната програма. За да го подготвите за промяната, използвайте написано или нарисувано разписание.

10. Учителят може да се опита да ръководи поведението на аутистичния ученик, но ако този подход се използва неправилно, детето може да започне да има поведение на робот, да промени поведението си само за кратко време или да реагира с някаква форма на агресия. Използвайте подходящи за възрастта положителни поведенчески процедури.
11. Изключително съществено е постоянното третиране и съдействието от всички околни.
12. Знайте, че нормалните за нас нива на слухово и зрително възприятие могат да се възприемат от аутистичния ученик като твърде високи или твърде ниски. Например, тихото бръмчене на луминесцентното осветление може да е изключително смущаващо за някои аутистици.

Ако вашият аутистичен ученик говори непрекъснато на една и съща тема, спори постоянно с едни и същи изрази или задава едни и същи въпроси, вие чувствате нужда да го прекъснете. Това може да доведе до безкрайни молебствия от страна на детето. Тези прояви могат да се спрат, като се продължи разговора чрез логично издържани аргументи. Предметът, за който говори детето, не винаги е предметът, който го безпокои. По-често това е начин детето да изрази чувството, че е изгубило контрол или че се смущава от някого или нещо в обстановката.

Опитайте се да го накарате да напише въпроса или изречението. След това напишете вашия отговор. Това обикновено започва да успокоява детето и спира постоянното говорене. Ако това не помогне, напишете вие неговия въпрос или изречение и го помолете да напише логичен отговор (може отговорът да бъде един от тези, които детето мисли, че вие бихте дали). Това разсейва нарастването на непрекъснатото говорене и може да помогне на детето да изрази по по-приемлив начин безпокойството или смущението си. Още една възможност е да си размените ролите – вие да задавате непрекъснато въпроси и да карате детето да ви отговаря по начин, по който то мисли, че вие бихте отговорили.

13. Тъй като такива деца имат различен вид затруднения при общуване, не разчитайте на тях да предават на родителите си важни съобщения за събития в училище, домашни задания, училищни правила и др., освен ако не го правите с експериментална цел и не проследите изпълнението, или ако вече не сте сигурни, че детето вече е усвоило това умение. Не помага дори и да пратите по него бележка за родителите. Ученикът може да забрави да предаде бележката или да я загуби по пътя към дома. Докато се усвои такова умение, най-добре е да използвате телефона. Честото и правилно насочено общуване между учителя и родителите (или настойниците) в такива случаи е изключително важно.

14. Ако вашият клас иска да играе на игри, в които се участва по двойки или става избиране на партньори, помолете някой по-милослив ученик да избере за партньор аутистичния си съученик, преди да е започнал

изборът на партньори между останалите ученици. Обикновено при такива игри аутистичното дете остава само. Това е много лошо, защото детето би могло да напредне много, когато има партньор.

15. Когато оценявате уменията или знанията, не правете прибързани заключения. Например, аутистът може да е „математическа фурия“ по алгебра, но да не може да пресметне колко ресто трябва да получи в магазина. Или може да има невероятна памет за книги, които е чел, за чужди езици, които е чул, или за спортни статистики, но все още да не може да си спомни да си донесе в училище молив. Нестандартно развитите умения са характерен белег на аутизма.

Бъдете положително настроени!

Бъдете гравивни!

Бъдете гъвкави!

